

Підтримка українських переселенців з обмеженими можливостями сприймати друковану інформацію

Інформація для бібліотек Євросоюзу, які надають доступні матеріали для читання

Міжнародне правниче поле

Маракешський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушенням зору чи іншими обмеженими можливостями сприймати друковану інформацію – це досконале міжнародне правниче поле для створення і поширення примірників у доступних форматах, а також для обміну книжками у доступних форматах, долаючи національні кордони.

Україна приєдналася до Маракешського договору 8-го червня 2023-го року і договір вступив у силу 8-го вересня 2023-го року. У березні 2023-го року були внесені зміни до Закону України Про авторське право і суміжні права, необхідні для імплементації договору¹. Отже, уповноважені заклади в Україні, такі як бібліотеки, можуть створювати примірники у доступних форматах і поширювати їх для осіб з обмеженими можливостями сприймати друковану інформацію. Вони також можуть надсилати твори у доступних форматах і отримувати їх від інших країн Маракешського договору.

Правниче поле: Україна і ЄС

ЄС імплементував Маракешський договір 2018-го року. Імплементація регулюється двома документами: Директивою, яка дозволяє створення і циркуляцію примірників у доступних форматах в межах ЄС, і Положенням про транскордонний обмін примірниками у доступних форматах між країнами членами ЄС і не членами ЄС, які приєдналися до Маракешського договору, і Україна – одна з них².

Отже, бібліотека чи інша авторизована установа в країні ЄС може отримати (імпортувати) примірник у доступних форматах з України і використовувати згідно чинного законодавства. Наприклад,

вона може надати примірник особі, яка його потребує, чи бібліотеці іншої країни ЄС. Вона також може отримати примірники у доступних форматах із бібліотек інших країн ЄС.

Приклад: Держава – член ЄС – Литва

Як зазначалося вище, Україна імплементувала Маракешський договір 2023-го року і Стаття 23 (3) Закону України Про авторське право і суміжні права дозволяє бібліотекам чи закладам, які надають послуги інвалідам, експортувати примірники в доступних форматах до авторизованої установи іншої країни, скажімо, Литви – держави – члена ЄС.

Литва оновила свій закон про авторське право 2018-го року, щоб імплементувати Маракешський договір, як того вимагає законодавство ЄС. Стаття 25(2) Директиви ЄС дозволяє бібліотеці чи іншій авторизованій установі ділитися легально отриманим примірником у доступному форматі з бібліотеками 27 країн-членів ЄС, а також безпосередньо з особами з інвалідністю з цих країн.

Стаття 25(6) Положення ЄС дозволяє надсилати примірники у доступних форматах країнам за межами ЄС, які долучилися до договору. Отже, бібліотека чи інша авторизована установа в Литві може пересилати такі примірники, отримані з України, авторизованим установам і українцям – особам із інвалідністю в країнах Маракешського договору по всьому світу.

Приклад: Як Литовська аудіосенсорна бібліотека підтримує українських переселенців

У Литві зараз перебуває понад 70,000 осіб, які виїхали з України з початку російського вторгнення. У співпраці з Львівським регіональним відділення Української спілки інвалідів, Литовська аудіосенсорна бібліотека (колишня Бібліотека Литви для сліпих, LAB) отримала дитячі книжки та книжки для підлітків українською мовою (зараз понад 270 аудіо книжок і 100 книжок шрифтом Брайля у друкованому і електронному форматі). Ці книжки доступні бенефіціарам через онлайн бібліотеку ELVIS (<https://elvislab.lt>).

Бібліотекарі LAB описали та інтегрували книжки у свій та інші онлайн каталоги, щоб підвищити видимість і використання книжок. Вони також працюють над сумісністю додатків для читання в інших країнах ЄС – Фінляндії, Бельгії і Німеччини. Тепер бібліотекам ЄС легше підтримати українців-переселенців із обмеженими можливостями сприймати друковану інформацію.

Щоб отримати більше інформації, скontaktуйте з Inga Davidoniene, Директоркою Литовської аудіосенсорної бібліотеки: i.davidoniene@labiblioteka.lt

Контекст

З початку війни в Україні у лютому 2022-го року, понад шість мільйонів осіб перетнули кордон України в пошуках тимчасового прихистку у понад сорока країнах³. Більшість з них – жінки і діти.

Вчителі Європи працюють над інтеграцією українських дітей у місцеві школи, надаючи мовну і навчально-освітню підтримку.

Близько 10% українських переселенців у ЄС мають інвалідність⁴ і це створює додаткові перешкоди. Для сліпих і осіб з вадами зору читання матеріалів у доступних форматах

критично важливо для охорони здоров'я, пошуку житла, отримання соціальної допомоги та освіти.

Матеріали у доступних форматах українською відіграють наріжну роль у підтримці дітей-переселенців і молодих осіб з обмеженими можливостями сприймати друковану інформацію, спричиненими сліпотою, вадами зору, дислексією і аутизмом. Бібліотеки ЄС намагаються якнайшвидше задовольняти нагальні потреби і надавати дитячі книжки та інші матеріали у доступних форматах.

Інформація про Маракешський договір

“Маракешський договір має чіткий гуманітарний і соціальний вимір і його основна мета – створити набір обов'язкових винятків і обмежень для потреб сліпих, осіб з вадами зору і інших осіб з інвалідністю”. Більше інформації:

<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>

Перелік країн, які приєдналися до Маракешського договору:

<https://bit.ly/MarrakeshTreatyCountryList>

Інформація про національну імплементацію Маракешського договору: ARL compilation of legal provisions that implement the Treaty's requirements in Marrakesh countries,

<https://www.arl.org/national-implementations-marrakesh/>

IFLA Marrakesh Monitoring Report sets out specific library rights as implemented under the treaty in each country (January 2022),

<https://repository.ifla.org/handle/123456789/1861>

¹ Закон України Про авторське право і суміжні права Стаття 23. {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2849-IX від 13.12.2022 № 2974-IX від 20.03.2023}

² [Directive \(EU\) 2017/1564](#) on permitted uses of certain works protected by copyright for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled; [Regulation \(EU\) 2017/1563](#) on the cross-border exchange between EU and non-EU countries of accessible format copies of certain works for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled

³ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

⁴ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2022-001648_EN.html

Вересень 2023

Попередження. Інформація у цьому документі не є юридичною рекомендацією. EIFL не несе жодної відповідальності за надану інформацію. Якщо у вас виникають сумніви, проконсультуйтеся з юристом.

Щоб отримати більше інформації, скontaktуйте з менеджеркою програми EIFL Авторське право і бібліотеки - teresa.hackett@eifl.net